

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

нормативного освітнього компоненту

Семіотика з основами пропедевтики

підготовки бакалавра (на базі повної загальної середньої освіти)

спеціальності 227 Терапія та реабілітація

освітньо-професійної програми Фізична терапія, ерготерапія

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «Семіотика з основами пропедевтики»
підготовки «Бакалавра», галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 227
Терапія та реабілітація, за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія,
ерготерапія»

Розробник:

Андрійчук О.Я., завідувач кафедри – професор кафедри фізичної терапії та
ерготерапії, доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Андрійчук О. Я.

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної
терапії та ерготерапії**

протокол № 2 від 18 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Андрійчук О. Я.

**Силабус освітнього компонента перезатверджено на засіданні кафедри фізичної
терапії та ерготерапії**

протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри:

Андрійчук О. Я.

І. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: 22-Охорона здоров'я Спеціальність: 227- Терапія та реабілітація Освітньо-професійна програма: Фізична терапія, ерготерапія Освітній рівень: Бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів <u>90/3</u>		Рік навчання <u>2</u>
		Семестр <u>3</u>
		Лекцій – 24 год.
		Лабораторні заняття – 30 год.
ІНДЗ: €		Самостійна робота - <u>28</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання - українська		

ІІ. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

ПП - Андрійчук Ольга Ярославівна
 Науковий ступінь - доктор наук з фізичного виховання та спорту,
 Вчене звання - професор
 Посада – завідувач кафедри – професор кафедри фізичної терапії та ерготерапії
 Контактна інформація - *електронна адреса* – andrijchuk.olga@vnu.edu.ua
 Дні занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ:
<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

II. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація. Освітній компонент «Семіотика з основами пропедевтики» є нормативним курсом для здобувачів освіти за спеціальністю «Терапія та реабілітація» освітнього ступеня «бакалавр».

Освітній компонент «Семіотика з основами пропедевтики» розглядає методи клінічного обстеження пацієнта при різних патологічних станах, змінах в стані здоров'я, розладах функцій органів і систем людини. Бакалавр фізичної терапії повинен уміти виявляти ознаки, симптоми хвороб (семіотика), для подальшого планування програми фізичної терапії, ерготерапії.

«Семіотика з основами пропедевтики» є своєрідною сполучною ланкою фундаментальних теоретичних освітніх компонентів з клінічними курсами. Зміст освітнього компонента передбачає вивчення базових компонентів обстеження та контролю стану пацієнта/клієнта при порушеннях серцево-судинної та дихальної систем; опорно-рухового апарату; при неврологічних розладах. При цьому здобувачі освіти повинні демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та вміння застосовувати їх при проведенні розпитування, загального огляду, спеціальних методів обстеження.

Основою формування знань, умінь і навичок з освітнього компонента «Семіотика з основами пропедевтики» є лекційні та практичні (лабораторні) заняття, індивідуальні консультації, а також самостійна робота.

Пререквізити: основи медичних знань, основи анатомії людини, вступ до спеціальності

Постреквізити: фізична терапія, ерготерапія при різних ушкодженнях та захворюваннях (при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної системи, порушенні діяльності опорно-рухового апарату, при неврологічних дисфункціях), виробничі/клінічні практики.

2. Мета і завдання освітнього компонента:

Мета освітнього компонента – формування умінь та навичок щодо оцінювання симптомів та порушень з метою визначення їх впливу на стан здоров'я, заняттєву активність пацієнта/клієнта.

Основними завданнями є:

- формування загальних та фахових компетентностей в розрізі освітнього компоненту;
- відпрацювання навичок менеджменту, курації пацієнта/ клієнта: збирати скарги, анамнез хвороби, анамнез життя, аналізувати результати розпитування пацієнта та дані загального огляду;
- обстежувати стан органів та систем у пацієнта/клієнта;
- виділяти провідний клінічний симптом, синдром, проводити диф.діагностику;
- інтерпретувати результати обстеження

3. Результати навчання (компетентності).

ІК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

ЗК 04. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області.

ФК 3. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.

ФК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

ПРН 1. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПРН 2. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПРН 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПРН 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПРН 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПРН 18. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/Бали
Тема 1. Вступ. Схема історії хвороби. Розпитування: скарги, анамнез захворювання, анамнез життя.	12	4	4	2	2	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
Тема 2. Загальний огляд пацієнта	11	4	4	2	1	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
Тема 3. Засоби та методи обстеження у фізичній терапії, ерготерапії	9	2	4	2	1	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
Тема 4. Симптоми, синдроми та порушення серцево-судинної	9	2	4	2	1	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
Тема 5. Симптоми, синдроми та порушення дихальної системи	9	2	4	2	1	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
Тема 6. Симптоми, синдроми та порушення опорно-рухового апарату	11	4	4	2	1	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
Тема 7. Симптоми, синдроми та порушення при неврологічних розладах	11	4	4	2	1	Т, УО, ВПЗ, РМГ/5
ІНДЗ	18	2	2	14		5
Всього годин	90	24	30	28	8	5/200

*Форма контролю: Т – тести, УО – усне опитування, ВПЗ – виконання практичного завдання, РМГ – робота в малих групах, ІНДЗ – індивідуальне науково-дослідне завдання, ПКР – підсумкова контрольна робота

6. Завдання для самостійного опрацювання:

Самостійна робота здобувачів освіти – основний вид засвоєння навчального матеріалу. Під час самостійної роботи здобувач освіти опрацьовує теоретичний матеріал, виконує індивідуальні завдання, тощо. Самостійна

робота здобувачів освіти оцінюється під час поточного контролю та підсумковому контролю.

- Будова тіла: конституція, зріст, маса тіла
- Огляд шкіри. Висип
- Огляд волосся та нігтів
- Оцінювання підшкірного жирового шару
- Пальпаторне обстеження лімфатичних вузлів
- Термометрія тіла
- Характеристика дихання
- Патологічні типи дихання
- Дослідження функції зовнішнього дихання.
- Лабораторні методи дослідження в кардіології.
- Обстеження постави
- Характеристика станів свідомості

Індивідуальна робота здобувачів освіти включає виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ). Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується на основі знань, умінь та навичок, одержаних під час лабораторних занять, консультацій, самостійної роботи, використовуючи сучасні навчальні, науково-методичні напрацювання. Форми виконання: доповідь, реферат, створення презентацій, складання блок-схем, аналітична записка, аналітичне есе.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика науково-педагогічного працівника щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Вивчення освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті, виконання ІНДЗ. Середовище під час занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти повинні бути одягненими в білі медичні халати.

До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note), зареєструватись на платформі дистанційного навчання ВНУ імені Лесі Українки <https://moodle.vnu.edu.ua/login/index.php> для проходження тестування та роботу з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua. Корпоративна пошта з паролем видається методистом деканату медичного факультету.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4-бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу згідно із нижче наведеними правилами.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному практичному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

ІНДЗ оцінюється максимальною кількістю балів - 5.

5 балів отримує здобувач освіти, який розкрив тему роботи, яка має самостійний і творчий характер. Тема повністю розкрита за всіма пунктами плану використовував

основну і додаткову літературу. Матеріал подано логічно. Обсяг відповідає нормі (15 – 20 слайдів). Під час презентації здобувач вільно володіє і орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до визначеної проблеми. Матеріал подано логічно і своєчасно.

4 бали виставляється здобувачу, який тему роботи розкрив фрагментарно, не повністю (висвітлено не всі пункти плану, матеріал подано стисло). Використано недостатню кількість літературних джерел. Матеріал побудовано не логічно.

3 бали отримує здобувачу, який розкрив незначну частину матеріалу (декілька пунктів плану), використав недостатню кількість літературних джерел. Відсутня логіка подачі матеріалу, а також порушена цілісність системи знань.

2 бали – здобувачу роботу написав формально, стисло, не своєчасно.

0 – здобувачу роботу не підготував.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність становить 200 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач за поточну навчальну діяльність для зарахування освітнього компонента становить 120 балів. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих здобувачем освіти оцінок за 4-бальною шкалою під час вивчення освітнього компонента впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного, округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за 200-бальною для освітнього компонента.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4- бальна шкала	200- бальна шкала
5	200
4.97	199
4.95	198
4.92	197
4.9	196
4.87	195
4.85	194
4.82	193
4.8	192
4.77	191
4.75	190
4.72	189
4.7	188
4.67	187
4.65	186
4.62	185
4.6	184
4.57	183
4.52	181
4.5	180
4.47	179

4- бальна шкала	200- бальна шкала
4.45	178
4.42	177
4.4	176
4.37	175
4.35	174
4.32	173
4.3	172
4.27	171
4.24	170
4.22	169
4.19	168
4.17	167
4.14	166
4.12	165
4.09	164
4.07	163
4.04	162
4.02	161
3.99	160
3.97	159
3.94	158

4- бальна шкала	200- бальна шкала
3.92	157
3.89	156
3.87	155
3.84	154
3.82	153
3.79	152
3.77	151
3.74	150
3.72	149
3.7	148
3.67	147
3.65	146
3.62	145
3.57	143
3.55	142
3.52	141
3.5	140
3.47	139
3.45	138
3.42	137
3.4	136

4- бальна шкала	200- бальна шкала
3.37	135
3.35	134
3.32	133
3.3	132
3.27	131
3.25	130
3.22	129
3.2	128
3.17	127
3.15	126
3.12	125
3.1	124
3.07	123
3.02	121
3	120
Менше 3	Не- достатньо

Політика щодо академічної доброчесності. При недотриманні здобувачем освіти [Кодексу академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки](#), який встановлює загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечує дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, оцінювання роботи не буде відбуватись (!).

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. Здобувачі не повинні спізнюватися на заняття. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн форматі за погодженням із керівництвом Університету. У разі пропуску практичного заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі на консультаціях за графіком відпрацювання згідно з [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є залік.

Підсумковий контроль здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Оцінювання знань здобувачів здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом.

Семестровий залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом. Мінімальна позитивна кількість балів – 120. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 120 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 200 балів.

Повторне складання екзаменів, заліків допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS
--------	---------------------	-----------------------

в балах			оцінка	пояснення
170–200	Відмінно	Зараховано	A	відмінне виконання
150–169	Дуже добре		B	вище середнього рівня
140–149	Добре		C	загалом хороша робота
130–139	Задовільно		D	непогано
120–129	Достатньо		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–119	Незадовільно (незараховано)		Fx	необхідне перескладання

Перелік питань до заліку

1. Характеристика кашлю як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
2. Характеристика задишки як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
3. Характеристика запаморочення як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
4. Характеристика приступу ядухи як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
5. Характеристика болю як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
6. Характеристика включення у роботу допоміжних дихальних м'язів як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
7. Характеристика тахікардії та аритмії як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи
8. Характеристика ціанозу як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
9. Характеристика набряку як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
10. Характеристика ослабленого дихання як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
11. Характеристика жорсткого та патологічного бронхіального дихання як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи
12. Характеристика крепітації, хрипів та шуму тертя плеври як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи
13. Характеристика різних видів перкуторного звуку як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи

14. Характеристика катаральних проявів як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи

15. Характеристика підвищеного артеріального тиску як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи

16. Характеристика пониженого артеріального тиску як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи

17. Характеристика синдрому дихальної недостатності

18. Характеристика синдрому серцевої недостатності

19. Характеристика бронхообструктивного синдрому

20. Характеристика загально інтоксикаційного синдрому

21. Характеристика легеневого серця як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи

22. Характеристика плевральних спайок як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи

23. Характеристика декструктивних змін бронхів та легеневої тканини

24. Характеристика болю як симптому порушення функціонування ОРА

25. Характеристика набряку як симптому порушення функціонування ОРА

26. Характеристика порушень амплітуди рухів як симптомів порушення функціонування ОРА

27. Характеристика зменшення м'язової сили та витривалості як симптомів порушення функціонування ОРА

28. Характеристика порушень рівноваги та координації як симптомів порушення функціонування ОРА

29. Характеристика порушень рухових функцій як симптомів порушення функціонування ОРА

30. Характеристика болю як симптому неврологічних розладів

31. Характеристика набряку як симптому неврологічних розладів

32. Характеристика парезів та плегій як симптому неврологічних розладів

33. Характеристика м'язової атрофії як симптому неврологічних розладів

34. Характеристика порушення м'язового тону як симптому неврологічних розладів

35. Характеристика порушення чутливості як симптомів неврологічних розладів

36. Характеристика порушення стану свідомості як симптомів неврологічних розладів

37. Характеристика порушення когнітивних функцій як симптомів неврологічних розладів

38. Характеристика порушення зорових функцій та сприйняття як симптомів неврологічних розладів

39. Характеристика зменшення м'язової витривалості як симптому неврологічних розладів

40. Характеристика порушення рівноваги та координації як симптомів неврологічних розладів

41. Характеристика порушення рухових функцій як симптомів неврологічних розладів

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Василюк В. М. Семіотика і діагностика внутрішніх хвороб (фізичні методи обстеження) : навчальний посібник / В. М. Василюк, Н. В. Кравчук, В. В. Василюк. Тернопіль : Укрмедкнига, 2005. 286 с
2. Наказ МОН України від 19.12.2018р. №1419 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.
3. Практикум з пропедевтики внутрішньої медицини. Частина 1. Основні методи обстеження хворих у клініці внутрішніх хвороб / упоряд. Т. В. Ащеулова, Т. М. Амбросова, Н. І. Питецька та ін. Харків : ХНМУ, 2020. 72 с.
4. Пропедевтика внутрішніх хвороб (за професійним спрямуванням). Модуль 2: навчально-методичний посібник для студентів 3-4 курсу медичного факультету спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» / Н. С. Михайловська, Т.О. Кулинич, І.О. Стецюк. Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. 316 с.

Додаткова:

1. Академічна історія хвороби. Пропедевтика педіатрії: Навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Ільченко С.І., Мишина Н.В., Чергінець В.І. та ін. Дніпро: Дніпропетровська медична академія, 2017. 107 с.
2. Андрійчук О. Я. Фізична реабілітація хворих на гонартроз. [Текст] : монографія / Ольга Ярославівна Андрійчук. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 344 с.
3. Антропова Т. О. Обстеження та визначення стану здоров'я: підручник / Т. О. Антропова, А. А. Пісарєв, О. І. Колісниченко. К.: Медицина, 2006. 352 с.
4. Ащеулова Т. В. Основні методи обстеження хворих [Електронний ресурс] : лекція № 1 : [презентація PowerPoint] / Т. В. Ащеулова. Харків, 2018. Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/20331>
5. Ведення хворих в кардіологічній клініці: Навчально-методичний посібник. Запоріжжя, ЗДМУ. 2016. 143 с.
6. Візір В. А. Курація хворих в клініці внутрішньої медицини [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для аудиторної і позааудиторної роботи студентів 5 курсу медичного факультету / В. А. Візір, І. Б. Приходько, О. В. Деміденко. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2013. 47 с. Режим доступу: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/1160>
7. Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла: голови, шиї,

тулуба, кінцівок: методичні рекомендації для самостійної підготовки до практичних занять здобувачів вищої медичної освіти 3-го року навчання з дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини»/ уклад.: М. С. Бринза, О. С. Махаринська, Е.В. Карнаух та ін.. Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2019. 30 с.

8. Кальонова І.В., Богдановська Н.В. Реабілітаційна діагностика в неврології: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія». Суми: Університетська книга, 2021. 178с.

9. Керівництво з клінічного обстеження терапевтичного хворого та написання історії хвороби. 2-ге вид., випр. і доповн. / Укл.: Ю.М. Мостовой, А.В. Демчук, Т.В. Константинович, Т.Д. Данілевич, В.Л. Побережець. Вінниця: Центр ДЗК, 2016. 120 с.

10. Кліпіна Т. Ю. Пропедевтика внутрішніх хвороб : Навчальний посібник для медвузів / Н. Н.Полушкіна, Т. Ю.Кліпіна. М. : ВЛАДОС, 2005. 288 с.

11. Курація хворих в клініці внутрішньої медицини. Навчально-методичний посібник. Запоріжжя, ЗДМУ. 2013. 47 с.

12. Медсестринство в терапії: Підручник/ За заг. ред. М.І. Шведа, Н.В. Пасечко. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. 546 с.

13. Обстеження пацієнта. Схема історії хвороби [Електронний ресурс] : метод. вказівки для студентів вищ. мед. учб. закл. III–IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів : кишеньк. довід. / уклад.: Т. С. Оспанова [та ін.]. Харків : ХНМУ, 2018. 46 с. Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/20548>

14. Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. статичний і динамічний огляд грудної клітки. пальпація грудної клітки: Метод. вказ. для студентів / Скл. Т.В. Ащеулова, В.І. Смирнова, Т.М. Амбросова. Харків: ХНМУ, 2018. 23 с.

15. Пешкова О. В. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів : навчальний посібник / О. В. Пешкова. Харків : СПДФО, 2011. 312 с.

16. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за терапевтичними хворими / За заг.ред. А.В. Єпішина. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. 768 с.

17. Пропедевтика внутрішньої медицини. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб / О.М. Ковальова, Н.А. Сафаргаліна-Корнілова. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Харків: 2010. 548 с

18. Пропедевтична педіатрія : підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / В. Г. Майданник, В. Г. Бурлай, О. З. Гнатейко, К. Д. Дука ; М-во охорони здоров'я України ; за ред. В. Г. Майданника. Вид. 2-е, випр. та допов. – Вінниця : Нова Книга, 2018. 872 с.

19. Розпит і огляд хворих із захворюваннями органів травлення. Огляд і поверхнева пальпація живота: Метод. вказ. до практичних занять з пропедевтики внутрішньої медицини для студентів за спеціальністю «Лабораторна діагностика» та студентів медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівня акредитації /Уклад.: Т.В. Ащеулова, Н.І. Питецька. - Харків: ХНМУ, 2018. - 21 с.

20. Розпит, загальний огляд хворих з патологією серцево-судинної

системи: огляд і пальпація передсерцевої ділянки [Електронний ресурс] : метод. вказівки / упоряд.: Т. В. Ащеулова, Т. М. Амбросова, В. І. Смирнова – Харків:ХНМУ, 2018. 16 с. Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22405>

21. Сиволап В.Д., Каленський В.Х., Лашкул Д.А., Бондаренко О.П. Ведення хворих в кардіологічній клініці: навчально-методичний посібник. Запоріжжя. 2016. 143 с.

22. Схема історії хвороби. Розпит хворого: скарги та їх деталізація, розпит за системами [Електронний ресурс] : метод. вказівки до практ. занять з пропедевтики внутрішньої медицини для студентів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / уклад.: Т. В. Ащеулова, Н. М. Герасимчук. Харків : ХНМУ, 2018. 15 с. Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22051>

23. Фізична, реабілітаційна та спортивна медицина: Підручник для студентів і лікарів / За заг. ред. В.М.Сокрута. Краматорськ: Каштан, 2019. 480 с.

24. Back Pain: Differential Diagnosis and Management. Gibbs D, McGahan BG, Ropper AE, Xu DS. *Neurol Clin.* 2023 Feb;41(1):61-76.

25. Dynamics of indicators of active and passive flexibility during the annual cycle of stretching classes / O. Andriychuk, N. Hreida, N. Ulianutska, B. Zadvorniy, B. Andriychuk / *Journal of physical education and sport (JPES)*, 2021.Vol 21 (Suppl. Issue 2), Art 141 pp 1118-1123.

26. Neuropathic pain questionnaires for back pain, what do we know? Baranidharan G, Bretherton B, Comer C, Duarte R, Cromie K. *Musculoskelet Sci Pract.* 2023 Feb;63:102714.

27. Young Woman With Back Pain. Dilbarova R, Derksen B, Rudolf F. *Ann Emerg Med.* 2023 Apr;81(4):e55-e56.

Більше корисної літератури можна знайти в [репозитарії](http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=799) (посилання: <http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=799>)